List 25. **NOVICE** Tečaj XXV.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gold. 80 kr., za četrt leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 19. junija 1867.

Gospodarske stvari.

Občni zbor kmetijske družbe v Ljubljani.

(Konec.)

8. predmet občnega zbora je bil ta, da se sadje- in murvorejcem podelé častna pisma in sreberne svetinje. Sklep je bil, da se

častna diploma podelí po nasvetu glavnega društvenega odbora prečastitemu gospodu L. Pintarju, fajmoštru v Zabreznici, po kterem je naši deželi vstal pravi drugi Pirec,

po nasvetu predstojnika poddružničinega gospoda grofa Barbo-ta prečastitemu gospodu K. Gasperlinu, fajmoštru v Bučki, in

gospodarju Janezu Prijatelju v Hrastnem,

po predlogu glavnega odbora gospodarju Janezu Pintarju pri sv. Tomažu v selski fari,

gospodarju Blažu Bergantu pri sv. Tomažu v selski fari,

kajžarju Juriju Koblarju na Zalem Logu,

gospodu Martinu Potočniku, učitelju na Trati v poljanski dolini s priporočilom za Metelkovo ustanovo,

gospodarici Jerici Eberlovi na Zalem Logu.

Sreberna svetinja pa je bila priznana:

po nasvetu glavnega odbora gospodarju Jerneju Pintarju pri sv. Tomažu,

gospodarju Blažu Pintarju pri sv. Tomažu,

kmetiškemu mladenču Matevžu Okornu pri sv. Tomažu,

po nasvetu predstojnika poddružničinega gospoda grofa J. Barbota gospodarju Matiju Rormanu v Dobruški vasi,

po nasvetu predsednika kmetijske družbe gosp. F. Trpinca: kmetiškemu mladenču Francetu Korbarju v Virji poleg Medvod,

po nasvetu odbornika kmetijske družbe gospoda dr. Orla: cestniku Janezu Rus-u na Lesnem Brdu.

Pri tej priliki nasvetuje g. dr. Orel zboru: naj se sl. vlada naprosi, da bi vprihodnje krepko podpirala zasajevanje drevés ob cesarskih velicih cestah. Nasvet je bil soglasno sprejet.

Gospodar Net iz Kokrice je ponudil na prodaj družbenikom lepo in zdravo seme gorenskih svilnih črvičev.

Račun družbeni za 1866. leto je kazal, da dohodki so znesli 5949 gld. 45½ kr., stroški pa 5283 gold. 67 kr., tedaj se je prihranilo 665 gold. 78½ kr. Prevdarek stroškov za 1867. leto je bil potrjen v dohodkih na 5393 gold. 78½ kr., v stroških na 4649 gold. 45 kr., po takem bi ostajalo konec leta 844 gold. 33½ kr. — Na drobno naštete dohodke in stroške vsak družbenik lahko pogleda v pisarnici kmetijske družbe.

Po večini glasov so bili sprejeti vsi na novo svetovani udje.

Vrtnarske skušnje.

* Da se lep špargelj izredí — treba je posnemati Angleže. Oni kmalu po vseh Svetih odsekajo špargeljnova stebla; ko so nekoliko dní ležala, jih sežgó, in pepél ta raztresejo po špargeljnovih gredah. Potem na gredo 20 čevljev dolgo in 6 čevljev široko denejo en voz frišnega gnojá, kteremu se nekoliko kurjeka ali golobjeka pridene, zgodaj spomladi se greda plitvo okoplje in s soljo potrese.

Živinozdravniške skušnje.

* Proti hromoti žebet (Fohlenlähme), ktera je ena najhujših bolezin, priporoča Stöckhardov časnik Glauberjevo sol kot gotovo zdravilo. Mi sicer nismo tako lahkoverni, da bi mislili, da je to gotovo; vendar skušnje vredno je, ker je zdravilo dober kup in tudi sicer škodovati ne more. Žebeta hromasta že pridejo na svet; taka žebeta se ne morejo spraviti na noge, ne morejo glave vzdigniti, križ jim omahuje, kakor da bi bil mrtvuden. Neka kobila v Ukermarku na Nemškem je že več tacih žebet rodila; gospodar uboga svet zdravnikov, naj kobili, kadar bode zopet breja, vsak dan četrt lota v prah stolčene Glauberjeve solí (Glaubersalz) daje in sicer tako dolgo, da porodí. In žebè tako gleštane kobile bilo je zdravo. Oni zdravnik priporoča po velikosti in naturi kobile več ali manj omenjene solí na dan dati. (Samo tega ni povedal, ker povedati ni mogel, kako se kobili pozná, da nosi hromasto žebè v sebi?)

* Da ima mleko več smetane, svetuje francozk kmetovalec 4 lote žveplenega antimona (Schwefelantimonium) in 6 lotov janeža v prah zmletega. Ta zmes se na vodi dá kravi zvečer. Tri jutra potem se poredoma daje kravi pol maslica jesiha, zmešanega s poličem vode, in pa perišče navadne kuhinjske solí. Omenjeni kmetovalec pravi, da že prvi dan se pokaže mleko zboljšano pri taki kravi, ktera sicer dobro molze, pa njeno mleko le to napako ima, da ima premalo smetane.

Kupčija s sadjem na Štajarskem.

Na železnici v Gradcu so naložili štajarskega sadja od oktobra 1864. do majnika 1863. leta 85.887 centov, od tega je šlo 70.286 centov na Dunaj in 14.867 centov v Budo na Ogersko; ostalo se je od-

ložilo na železničnih postajah v Požunu, Radenu poleg Dunaja, Šopronu itd.; 114 centov ga je šlo celó v Varšavo. — Ako se pomisli, da to sadje je samo na eni postaji (graški) iz dežele šlo na prodaj, je pač očitno, da se ga veliko spečá po svetu in da je potem sadjereja vredna, da se je loti veliko pridnih rok.

Obrtnijske stvari.

Fužinske kosé.

Iz Fužin na Gorenskem.

Visoko na Gorenskem pod sivim Mangortom je romarjem na sv. Višarje dobro znan trg Šenfels ali Weissenfels. Po zemljepisni legi spada ta trg na Koroško, kajti od Rateč, najviše vasi v savski dolini, se pride po dolgem klancu navzdol v grad „Pod Klancem.“ Ta kraj se tudi imenuje „na Fužinah“, ker so tukaj od nekdaj fužine za železo, okoli kterih so se Nemci naselili, tako, da je tukaj več Nemcev kakor Slovencev; imé „Belapeč“ je pa na novo izkovano, in domačini nič ne vedó od „Belepečí.“

Toda danes, dragi bralec, ne bom ti popisaval stanovcev, njih jezika, šeg in navad, tudi ne podrtín starega grada „Weissenfels“ na strmem hribu unkraj trga na koroško stran, o kterem pravijo, da so metličarji iz Rateč iz sovraštva do Šenfelcev, ki so jim v rokodelstvo segali, po hudem boji razdjali, marveč peljal te bom v ondotne znamenite fužine, kjer od 1864. leta posebne izvrstne kosé izdelujejo. Dasiravno v preteklih zadnjih letih kupčija s to robo ni bila posebno dobra, našle so vendar fužinske kose kupca v domačih in tudi inostranskih krajih, posebno jih mnogo gre na Rusko, Poljsko, severno in južno Nemčijo, na Česko, Ogersko, Laško, Španско in še drugam.

Da so fužinske kose res izvrstne, lahko se tudi iz tega sklepa, ker so v kupčiji spodrinile druge dosihmal bolj znane in navadne kose, in povsod, kjer je bila ta roba očitno razpostavljena, je gosp. Klincer, vlastnik teh fužin bil poslavljen, tako na priliko, v Mariboru leta 1865., kjer so se poganjale vse notranjo-avstrijske fužine, je dobila sama ta fužina sreberno svetinjo, leta 1865. v Celovcu, leta 1866. na Dunaji, in letos v parižki razstavi tudi sreberno svetinjo.

Prednost teh kosá mimo druzih pripisuje se pa sosebno umetnim pripravam fabrike, gnjeli jekla, in skrbnemu izdelovanju.

Pri izdelovanji se namreč rabijo plamenice (pečí na zubelj, Flammöfen), kjer se, namesti z ogljem in premogom, z drvmi kuri. Nasledek tega je, da se po vsi peči gorkota v enaki meri razdelí, na enaki stopinji obdrží, in se tako jeklo na vse straní enako razbeli, in ne pregreje, pa tudi njega posamezni deli ne zgoré, kar se pri navadnih vignjah zato večkrat primeri, ker ni mogoče, da bi celi kos jekla na enkrat enako razbelile, kajti navadne vignje se z ogljem in premogom kurijo; ogenj pred ježeljem (Esseisen), skozi kterega sapa piha, ima večo moč, kakor na straneh, zatoraj se ondi tudi jeklo hitreje ko drugod razbeli; tù se že skoro vari, predno se drugod za podelovanje pripravno segreje. Zategadel se na sredi jeklo dostikrat pregreje, tudi večkrat sežge, in izdelek je potem krhek, se rad izkruši, in kôsa postane na rezu zobata.

Za izdelovanje se ne rabi samo navadno, temuč tudi vlito jeklo. Zato pa, ker navadno jeklo ni še popolnoma izčiščeno, in so mu večkrat še nekteri bolj surovi delci pridruženi, se ono večkrat pod kladvom na vodo dobro podela in pregnjete, predno se začnó iz njega kôse izdelovati. Potegnejo se namreč iz njega tanke šine; le-té se zopet zgrejejo in v ognji zvaré, potem pod kladvom v celoto dobro podelajo, in iz le-té štirivoglate, palec debele štange potegnejo. Vsaka štanga se razseka potem na posamezne kosce, kakor se za izdelovanje različnih kosá vpotrebujejo. Sedaj se še le izdelovanje kosá začne.

Surovih delov že prosto, vlito jeklo se pa ne gnjete več kakor uno pod kladvom, ampak potegnejo se precej štirivoglate, po palcu debele štange, in le-té se razsekajo kakor une na posamezne kosce.

Zdaj se kôsa, iz jeklenega kosca pod kladvom po večem potegne, in se ji prvotna podoba dá. Na to se začne njeno ročno izdelovanje, ter se ji prava podoba dá. Potem pride zopet pod kladvo, pod kterim se mehka pa tudi že trda in sicer dvakrat ostro in dvakrat gladko kleplje in gladi.

S tem podelovanjem in gnjetenjem se odpravijo vse plene, mehurci, in zagladijo se dolinice, in vse to k izvršenju enacega kaljenja cele kôse dosti pripomore.

Posebni stroji (mašine) gladijo in likajo še kôse; tù se toraj ogladijo in olikajo lepše in ličnejše kakor je to z rokami izvršiti mogoče.

Tovarna (fabrika) ima tudi posebno umetno napravo, s ktero kôse kalí; ona obdrží neko pri kaljenji potrebno maščobo zmirom na enaki stopinji gorkote, in le to z drugimi umetnimi napravami vred v to pripomore, da se vsaka kôsa more na vse straní enako kaliti.

Vsakdo se popisanih dobrih lastnosti fužinskih kosá tudi lahko sam prepriča, ako jih pogleda v štacuni g. Bučarja v Ljubljani, kjer so te kose na prodaj.

Umetnost jugoslavenska.

* Iz zgodovine hrvaške bode na svetlo dal 12 krasno litografiranih slik gosp. J. F. Mike, obrazar in povestni slikar v Zagrebu. Prva slika: Dolaz Hrvatah u današnju domovinu svoju godine 638. prišla je ravnokar na svetlo. Druga: Ljutovid ćini savez sa Slovenci proti Frankom godine 819. pride na svitlo v 2 mesecih, in tako poredoma tudi vse druge. Kdor se naročí na te podobe in plača brž pri naročilu 2 gold. za 1. in 12. sliko, prejme vseh 12 po 1 gold. Kdor pa plača 10 gold. na enkrat, dobí celo zbirko. Cena posameznim slikam pa je 1 gld. 60 kr. Kdor si želí omisliti krasno povestnično zbirko, naj se oglasí pri izdatelji samem v Zagrebu, ali pa v bukvarnici Giontinovi v Ljubljani. „Novice“ živo priporočajo krasno delo vsakemu našincu; zlasti čitalnicam utegnejo biti primeren kinč.

Iz državnega zbora.

Govor dr. Toman-a o adresi

v državnem zboru 3. junija 1867.

(Konec.)

Moja gospôda! nečem slavne zbornice opominjati, kako so govorili nekteri državni poslanci; nečem zbirati besed, ktere smo zadnja leta slišali o izgubljenih pravicah; ali to je resnica, niti se ne more tajiti, da je bila večina sklepov v državnem zboru taka, da ni bilo mogoče misliti na spravo, kakoršna je denes narejena. (Na desnici: dobro!)

Tudi to je res, da so posamezni glasovi govorili za državne pravice ogerske dežele; — ti glasovi so se slišali s te straní vže 1861. leta itd. Res je, da je te zbornice preizvrsten poslanec med razpravami sprožil vprašanje, ktero je imel vedno in vedno pred očmí, kakor kakošno podobo, rekoč, da s februarskim patentom ni nič opraviti; da se mora sprava z Ogri ustano-

viti, ter da je treba iskati povsem drugačnih močí, nego so bile tedanje.

Ali državni zbor se nikoli ni dokopal do sklepa ali do razuma, kako se je trebé z Ogri pomiriti; nikdar ni državni zbor zatajil februarskega patenta, ampak vedno ga je branil, ter nemogoče je bilo s tem patentom priti do podloge, na ktero je oprta ogerska sprava. Torej ustavljeni februarski patent z delavnostjo državnega zbora je bil po mojej prostej misli prva stopinja do sprave, kar je tudi sama Ogerska potrdila.

A da moramo to spravo zdaj tako drago plačevati, tega je kriv nekdo drug, in jaz vam hočem imenovati samo njegovo načelo: „utegnemo počakati!“ — Tako ste čakali do Kraljičinega gradca, in od takrat je vedno rastla cena, ktero ste plačali, ter dorastla je sedanji vrh, ker je bila ta nesreča kriva, da so onostran Litave od avstrijske vlade zahtevali to, kar 1848. leta.

Tega je krivo načelo: „utegnemo počakati“, rekše državnega zbora februarsko načelo. Dokazal sem, kakor mislim, da po februarskem patentu ogerska sprava ni bila mogoča, ampak da smo stali na prvej stopinji k tej spravi še le potem, ko je bil patent ustavljen.

Imel bi bil razpis, s kterim je bil ustavljen februarski patent, tudi še drug nasledek; eden njegovih nastopkov bi namreč bil nenavadni državni zbor.

Ogersko spravo imamo zdaj dovršeno pred seboj, ker prepozno zborujemo.

Ko bi se bil 2. januarja sklicani nenavadni državni zbor sešèl, bilo bi morda mogoče, da bi se bili poprej posvetovali o stvaréh, ktere se dostajajo vse Avstrije, in tako bi morda svojim mislim o teh in o narodnogospodarskih, novčnih ter druzih rečéh bili mogli pripraviti veljavnost.

Mi toraj ne moremo druzega, nego da obžalujemo, zakaj avstrijskih kraljestev in dežel zakoniti zastopniki niso na potu svobodne združbe mogli o pravem času razodeti svojih misli o ogerskej spravi; kajti preverjeni smo, da bi bili to spravo dobili boljši kup.

Jaz se toraj ne morem ujemati s tistimi besedami v adresi, ktere zametajo februarskega patenta ustavitev.

Če dalje prestopim k dovršenemu činu, da je namreč ogerska ustava v glavnih stvaréh zopet povrnena po cesarskem odpisu, 17. februarja 1867. leta poslanem ogerskemu deželnemu zboru, to moram povedati, da jaz, ki Avstrijo ljubim, in ki od druge strani v tej dogodbi vidim nove nevarnosti, grozeče avstrijskej enoti, in ki dalje vse tehtnoveljavne razmere pregledujem, ter ki sem pravnik in sovražnik teorii izgubljenih pravíc, ki toraj moram priznati ogersko državno pravico, ako se tudi dovršenemu činu nasproti postavim, pa vendar ne morem nikakor lehko izreči trdne sodbe o tej stvari.

Obžalovati je, kakor sem vže poprej govoril, da se je tostran Litave čakalo dotlé, da so Ogri vjeli ugoden hip za spravo.

Ker sem pravnik, z državnopravnega stajališča priznavam ogersko ustavo, ali vprašam, kje je njena meja, in kaki pravni nasledki nastopijo iz tega Avstrii in Ogrom? Kar se dostaja prvega vprašanja, to se mi zdi, da ima povrnena ogerska ustava svoje meje v tem, kar se je porodilo iz ogerske ustave lastivnosti, v tem, kar je prava stara ogerska ustava, ktera je nekoliko veljala do 1848. leta, a ne v tem, kar se jej zdaj tujega pridruža, torej ne v pravnih razmerah Erdeljskega in hrvatske zemlje, ktera ima nedvomno utrjene državopravne razmere. Molčati hočem o tem, kar se je na Ogerskem godilo po deželnem zboru, bivšem 1848. leta; molčati hočem o notranjej vojni, ko je morala Avstrija napeti vso moč in silo, da si je zopet osvojila poprejšnjo zemljo; toda eno reč naj smem povedati, da so bili Hrvatje, kteri so otéli avstrijsko enôto, pripoznavši svojega kralja, avstrijskega cesarja, in kteri so to žrtvo zapečatili s svojo krvjo, ter si takrat z dejanjem osnovali samostojnost. (Na desnici: dobro!)

Pa ne samo dejanski, ampak tudi ustavno ima Hrvatska svojo državno pravico. Cesarski patent od 7. aprila 1850. leta, s kterim so se rešile slovansko-hrvatskega deželnega zbora predloge, posebno hvali starodavno zvestobo in navdušeno udanost, in za pravično plačilo teh zaslug priznava trojedne kraljevine popolno samostojnost od ogerske dežele.

Sklep 27. septembra 1861. leta — rekše 42. člen 1861. leta — ki je bil priložen za doklado k reprezentacii 27. septembra 1861. leta, trojedne kraljevine samostojnost z ozirom na obsego vseh dežel in ta sklep, ki je imel tudi še pristavek, da Hrvatska prihodnjič z Ogri drugače ne stopi v zvezo, nego samo z enakimi pravicami, ta sklep je hrvatski kralj 8. novembra 1861. leta ves potrdil, pristavljaje, „da od tega ni mogoče več odstopiti.“

Zdaj je toraj vprašanje: ali je mogoče, da se Ogrom povrne ustava brez ozira na hrvatsko državno pravico, ki je ustavno postala?

Tukaj je, moja gospoda, meja, ktera je odločena povrnenej ogerskej ustavi. Ali morda ne ukazuje pravica, ne ukazuje li modrost in razum, da se trojednej kraljevini ta pravica tako potrdi kakor Ogrom? Ali morda hočete do obupa gnati Hrvate, ki so državo oteli takrat kakor tudi ob Marii Terezii, in ki so zmerom na bojiščih prelivali krv za državo? Ali hočete zopet prirotiti 1848. leta krvave dneve? (Na levici: oho! Na desnici: Vrlo dobro!)

Kar se dostaja, koliko in kakove pravice naj bi se dale Ogrom, moram povedati, da jaz tega ne bi hotel prepuščati ogerske kraljevine radovoljnosti in močém. Ogri priznavajo avstrijsko celoskupnost, ki se opira na pragmatično sankcijo. Kar se je storilo, da se ohrani vsa država; vse velike vojne, ktere so bile zarad celoskupnosti; zlasti 1848. leta notranja vojna: vse to je prizadelo neizmerne stroške. Ali se dalje ni z velikimi stroški napravilo več naredeb in zavodov Ogrom? Ni li ogerska dežela tudi imela in proti sebi še več deleža nego druga kraljestva in zemlje na državnem imetku od tistega časa, kar smo bili vsi vkupe?

Iz tega sledí državopraven in sploh praven nastopek, da je Ogerska dolžna pripoznati našo vso pravico, kakoršna je in kolikor je je.

Želeti je, da bi slavna vlada bila gledala, če že ne na pogoje s številkami zapisane, pa vsaj na pogoje tanjše določene; kajti bojim se, da je poroštvo za najvažnejše rečí, ktere bi imele zadevati vso državo, za novce in vojsko (armado) preslabo, ali da ga celó nič ni, in tako bi se utegnilo zgoditi, da bi kdaj mi pač morda imeli pravico, toda brez dovršilne močí, s ktero bi mogli pravico doseči. A po vsem tem se mi ogerska sprava zdi taka: — oprostite, da vam pred očí denem podobo, neko dogodbo, ktero sem nedavno bral v časopisih. Govorjenje je bilo o sijamskih dvojčkih. Zrastena sta samo na rokah nad komolci, a sicer sta samostojna po vsem telesu in po duhu. Vrhá sta dorasla, in ko sta bila moža, utrdila sta si svoje posebno gospodarstvo.

Zarad necega prepira se njima več ni hotelo vkup živeti, in začela sta siliti, da bi se ločila. Šla sta v London, kjer sta znanstvenih prvakov vprašala, se je li mogoče ločiti. Po dolzih preiskavah in premislikih njima rekó, da bi ločitev morda ne bila nemogoča, ali eden njiju bi utegnil najbrže umreti.

Vrlo jako se bojím, moja gospôda, če kdaj vstane prepir med nami in med Ogri, ko bi se namreč obudila

nezadovoljnost zarad rečí, ktere imamo ž njimi vkupe, pa ko bi potem kteri izmed obéh delov hotel biti zopet sam svoj ter nezvezan, in ko bi torej bilo treba rezati, da bi se rezalo naših rok mesó, kar bi nam utegnilo nakloniti smrt.

Dalje, če pripoznavam ogerske dežele državno pravico, ne morem si kaj, da ne bi rekel, da se mora to načelo državopravnih razmer v Avstrii popolnem v djanje postaviti.

Kar se tega dostaja, trdno se držimo obljub v prestolnem govoru, in držimo se tudi posebne obljube, ktero je slavna vlada poslala kranjskemu deželnemu zboru; potem ko je bil zbor razpuščen, da se namreč ima samoupravstvo (avtonomija) povečati; kajti morda samo zarad tega in pa zarad naše lojalnosti smo zdaj mi sem prišli.

Mi se tega trdno držimo, in v tej reči se mi adresa zdi prešibka. Kaže se nam, da ne oznanja z veseljem potrebe povečanega samoupravstva. Vzroke imamo bati se, da slavna vlada in slavne zbornice večina morda ne bode našim željam hotela podati niti tacega samoupravstva, kakoršnemu so se v prestolnem govoru meje postavile. Bojimo se, pa morda tudi vemo, zakaj se bojimo, da gre več za to, kako bi se tostran Litave tako centralizovalo, kakor se je poprej pod Schmerlingom vsa država centralizovala.

Poprej izrekamo, da se tacega delovanja ne bodemo vdeleževali; da zamétamo našega samoupravstva pomanjšavanje; da zahtevamo, naj se nam samoupravstvo poveča, in o centralizacii, bodi-si tudi dvalistična, sodimo, da je grob našemu življenju.

Še eno stvar, o kterej adresa govorí, imam na srci. Adresa odobrava naše zdanje vlade vnénjo politiko.

O tem ni kaj govoriti. Pripoznavam britkost, ktero čutijo Nemci, ker je Avstrija ločena iz Nemčije, in proti temu ne morem izkušati žaljivih besed, ali izreči moram željo, ko je Avstrija ločena iz Nemčije, da bi vlada nikdar več ne imela kacih želj, po kterih bi svoje tenke niti metala na ono stran in Avstrijo zopet kako privezavala k Nemčii; kajti za to zvezo je šlo dovolj naših materijalnih žrtev.

Drugo željo imam izreči, da bi se vlada v izhodu držala človeške in krščanske politike, da ne bi podpirala trhlega poslopja. Azijatu, kteri si, kakor on sodi o državi in veri, ne more v Evropi osnovati kraljestva, kjer bi človeku in veri mogla prebivati svoboda. Kajti utegnila bi izgubiti svoje močí, in utegnilo bi jo suniti, kader se trhlo poslopje podere.

Avstrii je gledati na to, da si nabere prijateljev v sosedstvu, ker sovražnikov imamo dovolj, in ker zopet utegne nastopiti čas, da bi mi samotno stoječ brezupno vili z rokami, ko bi tolikim sovražnikom utegnili biti prešibki.

Avstrijske vlade prva naloga toraj je, zbirati prijatelje; in najprvo naj si avstrijska vlada naredí prijatelje iz narodov, kteri prebivajo v Avstrii.

Odkrito naj povem, da smo z bridko žalostjo pogrešali, ker se z visocega prestola ni spregovorila niti besedica, da se imajo narodnostim in jezikom ohraniti pravice.

Dalje moram reči, da besede, s kterimi se v adresi govorí o tej važnej reči, ktera se najbolj tiče vse Avstrije, po moje niso dovolj tehtne, da so celó omahujoče, in da moram želeti, naj slavna zbornica, ako v srci pripoznava vseh narodov enakost in ravnopravnost, to tudi tako pové, kakor zahtevajo vseh narodov pravice, in kakor je narodnost pripoznana tudi v ustavi, danej 4. marca 1849. leta, v kterej je bila s posebnimi zakoni zagotovljena ravnopravnost vseh narodov in po raznih deželah navadnih jezikov in to v vseh javnega ter domačega življenja razmerah. Gospôda moja, denes bi rekel samo dve, tri besede..... ali besede nam ne morejo več pomagati, dejanja hočemo, ter zahtevamo in pričakujemo od vlade dejanja, da bode pravična narodom. Z globoko žalostjo moram poudariti, da v Avstrii več uradnih in neuradnih listov Slovane tako grdí in psuje, kakor še ni bil psovan noben narod v Evropi (na levici: oho! v sredini: dobro!); psovanje, gospôda moja, ktero more Avstrijancu, če mu tudi gorí duša za Avstrijo, domoljubnost iz srca pregnati; psovanje, kakor bi se mi vojskovali z Avstrijo; psovanje, kakor da smo barbarji, kakor da ne gledamo z obrazom proti nebu, kakor da nismo ustvarjeni z istim čutom, z istim duhom; kakor da nismo narod, kteri z duševnimi močmí gotovo dospè tisto stopinjo, ktero koli je dosegel kteri narod na svetu, in če na tej stopinji zdaj še nismo, to je samo zato, ker prosimo in molédovamo..... (Na levici: Moskva.)

Prvosednik: prosim, naj gospóda govornika nihče ne ustavlja.

Poslanec dr. Toman: prosim, gospôda moja, če ste govorili to besedo, ste jo nepremišljeno, in niste imeli vzroka, meni kaj tacega reči. (Na desnici živa pohvala.)

Prositi in molédovati moramo ravnopravnosti v državi, v kterej, kakor moremo po statistiki dokazati, na pr. na Českem, Moravskem in Kranjskem, plačujemo dosti več davka, nego kteri koli drug narod. (Na desnici: dobro!)

Svoje pravice moramo prositi mi, ki plačujemo mnogo veči krvavi davek, nego drugi (na desnici: gola resnica!); mi vedno zvesti Avstrijanci moramo zastonj prositi in molédovati, in moramo zvedeti, da nas smé v prestolnem mestu vladi pred očmí psovati, kolikor kdo hoče! Jaz kličem Avstrii: spoznaj, kaj imaš biti. Ti imaš biti vsem sinom, rekše vsem narodom pravična mati; ti moraš sredi Evrope osnovati srečno raznih narodov družino, ker sicer te ne bode nihče branil, ko zopet pridejo sovražniki od zunaj; sicer se zate nobene prsi ne postavijo proti sovražniku, kteri te hoče razrušiti. Samo če bodeš pravična, če posilno stiskanje narodov odslovíš iz srca, utegneš zvedeti, da je resničen ta prigovor: „Austria erit in orbe ultima, si erit justa gentibus“, rekše: Avstrija bode na zemlji poslednja, ako bode pravična narodom. (Na desnici: dobro! dobro!)

Govor Svetčev o adresi

v državnem zboru 3. junija 1867.

Tudi jaz, moja gospôda, moram svoje mnenje o glavnej misli, ktero ima adresa v svojem vvodu, tako izreči, da se po mojem nikakor ne opira na razmere, ktere so med avstrijskimi narodi. Ta misel je, da je bila Avstriji tolika nesreča, ker se je ustavil februarski patent.

Gospôda moja! predrzam se vas zarad tega opomniti samo te zgodovinske resnice, da je ustavitev februarskega patenta radostno sprejela avstrijskih narodov večina, in to Česka, Moravska, Gališka, Tirolska, Primorje in posebno Hrvatska in Ogerska. Stvar pa, ktero tolika večina narodov tako radostno sprejme, vendar ne more biti tako napačna. Ustavitev, moja gospôda, pak je bila vrhu tega, kakor je vže dokazal čestiti govornik pred menoj, gospod dr. Toman, potrebna, če se je hotel ogerskej spravi napraviti pot. Kajti, gospôda moja, po februarskej ustavi je pred širji državni zbor

spadalo vse, kar se tiče vsega cesarstva; a če je o tej stvari hotel govoriti ogerski deželni zbor, gotovo je morala poprej nehati vpravičenost širjega državnega zbora, ker sicer bi se moralo reči, da isto reč ob enem smeta presojati dva vpravičena zbora, kar bi gotovo bilo nesklapno (absurdum). A ustavljeni februarski patent tudi ni bil avstrijske nesreče kriv; naj se smem opirati na to, moja gospôda, kar je vam še vsem pred očmí, ker smo to sami videli, da so namreč bili avstrijski narodi lansko leto, ko se je začela vojna, bolj edini nego kadaj poprej pod februarsko ustavo.

Saj še Slovani, moja gospôda, kterim vojna ni obetala nikakoršne koristi, vendar so jo materijalno in moralno podpirali, kolikor so mogli, ker so najprej hoteli Avstrii oteti moč in čast. Naravnost smešno se mi pa zdí očitanje, ktero od mnozih straní letí na poprejšnje ministerstvo, da je namreč krivo poboja pri Kraljičinem gradci. Gospôda moja! ako hočemo tega poboja dolžiti poprejšnjega ministerstva ali ustavljenega februarskega patenta, potem moramo tudi zmago na zapadu, namreč zmago pri Kustoci in Visu prisojati poprejšnjemu ministerstvu.

Prava nesreča, moja gospôda, ni bila ustavitev, ampak meni se zdi nesreča ta, da se je ustavitev prehitro odpravila, da se je prosti pot prenaglo zaprl.

Odprt je zdaj prosti pot, ali samo Ogrom, pa vendar je septemberski manifest prosti pot odpiral vsem avstrijskim narodom. Toda prosti pot se je tekój spet zaprl, ko se je z Ogri naredila sprava dvomne vrednosti. Tako je bila ustavitev, gospôda moja, samo polovično delo, in zato je več škodila nego koristila, kakor sploh vsaka polovična reč; kajti zdaj so si Magjari izbrali najboljši kos mesá, a nas čakajo samo bremena, in vrh tega se je med narodi obudil srd, kterega do zdaj ni bilo še nikdar. Resnica je, da se moramo čuditi ogerskim politikom, ne samo zato, ker znajo v motnej vodi ribe loviti, ampak tudi zato, ker znajo vodo izvrstno kaliti.

Premota je, gospôda moja, kar trdi adresa, da je nam ustava zopet dana. Moja gospôda, ustava se nam ni povrnila. Ko bi šlo samo za načelo, tedaj pač; ali o načelu se nikoli ni dvomilo; toda ustava, ktera je nam bila dana z oktoberskim diplomom in februarskim patentom, ta še ni povrnena; ampak ravno narobe je zdanja vlada samooblastno brez naše pritrditve prenaredila najvažnejši del ustave, to je stvarí, ktere se tičejo vseh avstrijskih dežel, — samooblastno je osnovala spravo, s ktero je ta del ustave vničen, in zdaj je pred nas stopila z dovršenim delom, rekše „fait accompli“, kar bi morali mi naravnost odobriti. Taka je vlada sama brez pritrditve avstrijskih narodov popustila državno celoskupnost, odprla je dvalizmu vrata.

Moja gospôda! Kar se tega dostaja, moram obžalovati, da nam sedanje ministerstvo ni ohranilo toliko ustave, kolikor nam je je poprejšnje obetalo. Poprejšnje ministerstvo nam je namreč obetalo, da hoče spravo z Ogri, predno se jej dá, končna veljavnost, pred nas položiti, da bi poprej zvedelo ravno tehtno sodbo zakonitih zastopnikov iz ostalih dežel in kraljevin. Zdajnjej vladi se ta sodba ni zdela več potrebna — in ta dokazani razloček med poprejšnjo in zdanjo vlado posebno poudarjam. Jaz se ne protivim spravi z Ogri, ampak želim je iz vsega srca, ter gotovo si bodem na vso moč prizadeval, pospešati jo, kolikor bodem koli mogel; vendar obžalujem, da se ostalih dežel in kraljevin zakonitim zastopnikom ni dala prilika, da bi poprej povedali, kako mislijo o tej reči. Kajti, moja gospôda, zoper spravo, ktera se je utrdila z Ogri, imamo po mojej preverjenosti toliko važnih vzrokov, da o njih nikakor ne morem molčati.

Sprava se je začela s tem, da so ogerski zakoni (postave) 1848. leta zopet obveljali.

Moja gospôda! že samo to, da so kar vsí zakoni 1848. leta zopet obveljali, že to je zeló nevarno. Ti zakoni so si navskriž sè zgodovinskimi razmerami med ogerskim kraljestvom in med drugimi avstrijskimi deželami.

Do 1848. leta je bila razmera splošno-avstrijske vlade z Ogri vsa druga, nego po zakonih 1848. leta. Kar se tega dostaja, hočem v misel vzeti samo dve glavni stvari.

Zakoni 1848. leta samo ogerskemu deželnemu zboru na izvoljo stavijo, koliko se hoče vdeležiti pripomočkov, s kterimi bi se branila splošno-avstrijska država, namreč pripomočkov v novcih, v kreditu in vojaštvu; tudi izvrševanje (executive) splošno-avstrijskih rečí se deva pod samoedino ogersko odgovorno ministerstvo.

Do 1848. leta je bilo to vse drugače. Do tega leta je namreč splošno-avstrijska vlada imela tudi na Ogerskem prihodke, kterih ni še le dovoljaval ogerski deželni zbor.

Semkaj so spadala kronska posestva in davki. Splošno-avstrijska vlada je smela na Ogerskem nabirati vojake, ukazovala je vojaškej granici, pa ni bilo treba poprej o tem povpraševati ogerskega deželnega zbora. Kar se dostaja izvrševanja, imela ga je v vseh važnih rečéh splošno-avstrijska vlada v rokah. Ogerska dvorna pisarnica, ogersko namestništvo in dvorna komora so bile podložne samoedinemu ogerskemu kralju. Dvorno vojaško svetovalstvo je imelo vso državo v svojem področji.

Ker so zakoni 1848. leta te razmere v glavnih stvaréh prenaredili, torej bi rekel, da so jako segli v državno celoskupnost. A ti zakoni niso okrajšali samo državne celoskupnosti, ampak bistveno so premenili tudi pravice ogerskih postranskih dežel, rekše trojedne kraljevine in erdeljske zemlje, pa tudi druzih narodov pravice.

Prosim, naj se o tem samo to premisli, da izvrševanje, ktero so osnovali zakoni 1848. leta, brezozirno séza tudi na postranske dežele, česar poprej nikoli ni bilo; da so magjarski jezik ogerskim narodom po sili vrivali, ter da brez tega jezika celó do političnih pravic več ni bil pot odprt, česar poprej tudi nikoli ni bilo.

Ta oskrumba pravic, moja gospôda, ta je gnal na enej strani državno celoskupnost, a na drugej nemagjarske narode in ogerske postranske dežele v tisto žalostno vojno, ktera se je vojevala 1848. in 1849. leta.

Avstrijska vlada bi te vojne vzrokov ne bila smela pozabiti, in predno je zopet dala veljavo zakonom 1848. leta, morala bi si bila zagotoviti poroštvo, po kterem bi se več ne bilo moglo povrniti to, kar so bili ti zakoni v 1848. letu porodili.

Gospôda moja, morda mi boste ugovarjali, da v mnozih ozirih osnovana sprava državnej celoskupnosti podaja dovolj zdravila. Meni ta sprava nikakor ni zadostna za brambo državne celoskupnosti; kajti, gospôda moja, prosim, da samo to edino stvar premislite. Pragmatična sankcija govorí, da morajo vse avstrijske dežele braniti državni obstanek; tako govorí tudi ogerska sprava.

Ali, gospôda moja, če bramba zadeva vse avstrijske dežele, morajo vse dežele zadevati tudi pripomočki te brambe, rekše novci, vojaki in kreditni posel; a ogerski državni zbor je po sedeminšestdeseteričnem izdelku sam sebi prihranil, da on privoljuje davke, vojaške nováke (rekrute) in tudi kredit.

Gospôda moja! opominjam vas, da bode po tem načinu samo ogerskemu državnemu zboru na izvolji, ali imajo vse avstrijske dežele Avstrijo braniti ali ne.

Pomislite, ako ogerski državni zbor ne dovoli pripomočkov za brambo, ali ne bode država hipoma oslabljena? Dalje prosim, premislite, da ogerskih dežel v cesarstvu ni toliko, kolikor vseh druzih zemelj in kraljestev, in da ima torej manjšina v roci avstrijske države obstanek, rekše splošno-avstrijsko brambo, in jaz mislim, da taka država, ki ima njen obstanek v roci državna manjšina, stojí na nenaravnih podlogah.

Dalje bi vlada bila morala ogerskim postranskim deželam, ogerskim nemagjarskim narodom dati take pravice, kakoršnih so gotovo vredni za to, ker so se 1848. leta vzdignili, avstrijsko celoskupnost branèč. A zdaj jim je vlada zopet vzela vse, kar so bili takrat pridobili; zdaj vlada podira jezove, kteri so se bili takrat postavili, da bi zakoni 1848. leta več ne mogli čez mejo udariti, in tako si nakopava ob enem tudi sovraštvo nemagjarskih narodov in ogerskih postranskih dežél, ter s tem podíra poroštvo državnega ostanka, in izgublja tudi ljubezen tistih narodov, kteri so do zdaj branili cesarstvo.

Moja gospôda! niti ne morem dalje zamolčati strahú, kteri čutim zarad dvalistične uredbe avstrijske države.

Živo sem preverjen, da dvalizem ni tista državna oblika, ktera bi mogla okrepčati Avstrijo. Dvalizem si je navskriž z državno celoskupnostjo, kakor sem že dokazal. Dvalizem ne ustreza materijalnim koristim, o čemur se morete preveriti, ako samo pogledate v sedeminšestdeseterični izdelek, pa tudi ne ustreza državnemu namenu, niti ne državnej svobodi; kajti njegov, če tudi ne naravnost povedan, pa vsaj zadej lesketajoč namen je, v Avstrii samo dvema narodoma dati gospostvo, a tema dvema podvreči vse druge narode.

(Konec prihodnjič.)

Dopisi.

V Buda-Peštu 12. junija. — Ogerska je dosegla zdaj tudi to, da je na glavi njenega kralja sv. Štefana krona. Svečanosti pri kronanji 8. t. m. so bile jako znamenite. Na kratko hočem bralcem pred oči postaviti, kako se je vršilo kronanje ogerskega kralja. Že ob 5. uri zjutraj se je podalo Njih Veličanstvo, ko ogerski maršal oblečeno, v kapelo kraljevega grada in ob $^3/_4$. na 7. je zapustilo grad. Na dvoru mu je bilo naznanjeno, da so zastopniki zbornic sebrani in na to se je pričel obhod kronanja. Ob 7. uri sta se pripeljala v cerkev cesarjevič in nadvojvodinja Gisela, in precej potem so zvonjenje in eljen-klici naznanili odhod iz grada. Na čelu so jezdarili stanovi, velikaši, ministri in drugi. Zastave Bulgarije Kumanije, Srbije, Lodomerije, Galicije, Bosnije, Dalmacije, Erdeljskega, Slavonije, Hrvaškega in Ogerskega so nosili velikaši. Vse se je bliskalo; težko kje se najde taka bogata obleka, polna kinča bliščečega. Koliko je mogla veljati še le obleka velikašev, lahko se preudari po tem, da so oblačila za 2 do 4 služabnike po 16.000 do 20.000 gold. veljala. Pravijo pa tudi ogerski časniki sami, da so velikaši za več let naprej že pšenično žetev prodali na Nemško. Za predsednikom ministerstva grofom Andrassy-om je jezdarila kralj. životna straža in gospodje nadvojvodi. Njih Veličanstvo je bilo povsod navdušeno sprejeto, ravno tako tudi cesarica, ki se je peljala v pozlačenem vozu, kterega je vleklo 8 belcev težkega španskega plemena v zlati napravi. Dolge grive in repi teh konj so bili z zlatimi traki opleteni. Ko do farne cerkve pridejo, podali ste se Nj. Veličanstvi pred véliki oltar. Ob $^3/_4$. na 8. se je začelo obhajanje v e n č a n j a. Cesar vstane, stopi pred oltar in prisega klečé: „Jaz Franc Jožef po božji volji nastopni kralj ogerski, spoznavam in obljubujem pred Bogom in njega angelji, odslej postavo, pravico in mir božji cerkvi in svojemu podložnemu ljudstvu ohraniti, kar bom najbolj mogel in znal. Tudi škofom božje cerkve hočem skazati spodobno in postavno čast, in to ohraniti, kar so cesarji in kralji cerkvi dali in za njo ustanovili. Opatom, grofom in vazalom hočem skazati pristojno čast po nasvetu svojih zvestih. Tako mi Bog pomagaj in to sv. božje evangelije.“ Na to so se brale litanije vseh Svetnikov. Potem je kralj za oltarjem odložil dolman, kalpak in sabljo; nazaj prisedši poklekne, in primas (prvi škof ogerski) ga mazili s sv. oljem na desni roki in med ramama. Na to se podá Njih Veličanstvo zopet pred oltar in od tod na predstol, kjer je cesarica še sedela. Primas ogrne cesarju plašč sv. Štefana. Po gradualu gre cesar k velikemu oltarju, dobí goli meč sv. Štefana v desnico, iz ktere ga primas vzame in v nožnice vtaknenega opaše cesarju. Njih Veličanstvo se obrne proti ljudstvu, potegne meč in mahne trikrat: pred-se, na desno in na levo. Zdaj vzdigne primas roke in blagoslové govorí: „accipe coronam regni!“ (sprejmi krono kraljestva); cesar vzame kraljevo palico v desno in državno jabelko v levo, na to meč in ga dá najvišemu nadčastniku. Z vsemi znamenji okinčanega kralja peljejo na stran evangeljsko in ga posadé na predstol. Še le zdaj je smel ministerstva predsednik zaklicati: „Eljen a kiraly“ (živio kralj!) Kralj se podá potem s krono na glavi do primasa, ki je sedel pred velikim oltarjem in na to se začne slovesno venčanje cesarice. — Iz farne cerkve so šli v cerkev posadke; kralj je jezdaril na belcu, kraljica se je pa peljala v kraljev grad. Pred farovžem je bil narejen oder in ko kralj pride do tega, skoči s konja in gre na oder. To naredé tudi primas, nadškof Haynald in ministri. Ko na vrh pridejo, vzame kralj križ v levo in prisega po besedah, ki mu jih primas bere. — Zdaj se podajo na trg Franc-Jožefov k griču kronanja. Njih Veličanstvo s krono na glavi jezdi v galopu na grič, na vrh dospevši potegne meč in mahne na vse 4 straní svetá v podobi križa 4krat: v prvo proti vzhodu, v drugo proti zahodu, v tretje proti jugu in v četrto proti severu. Tisočerni „Eljen“ ga potem spremlja v budimski grad. — Po kronanji so se vsedli k o b e d u kronanja. Jedel ni po stari šegi nobeden nič in le kralj in kraljica sta malo vina pila. — Precej na to se je pričela ljudska slovesnost na generalovem travniku v Budi. Ko je knez Lichtenstein odrezal en kos vola za kraljevo mizo, se je vse ostalo meso podalo ljudstvu. V šestih šotorih se je vino iz sodov v kadí iztakalo, iz kterih ga je ljudstvo zajemalo. Razdelilo se je med ljudí razun omenjenega vola, 300 vedrov vina, 4000 parov klobas, 3000 kosov špeha, 3000 kosov sira in 1500 kosov kruha. 9. t. m. bilo je vse razsvetljeno. 10. so se razna darila podajala kralju in kraljici. Zbornici ogerski ste njima podarili po 50.000 cekinov v krasno in umetno izdelanih srebernih skrinjicah. Njih Veličanstvi cesar in cesarica ste podarili teh 100.000 cekinov vdovam in sirotam honvedov (vojakov puntarske armade 1848. in 1849. leta) in pa hromastim honvedom. Temu bogatemu darilu se je pridružilo še to, da so bili vsi p o l i t i č n i hudodelniki in taki, ki so bili zarad r a z ž a l j e n j a c e s a r j e v e g a obsojeni, p o m i l o s t e n i, in da vsak, kdor je kriv ravno imenovanih hudodelstev in je za to iz dežele pobegnil, se s m e brez kazni in brez ugovora vrniti domú, le samo tisti, ki so v tujih deželah bivali, pa še neprenehoma prekucije skušali vžgati na Ogerskem, morajo obljubo storiti, da vprihodnje so zvesti kralju in pokorni postavam ogerskim. — Naj konečno temu popisu dodamo še to zgodovinsko črtico, da s krono sv. Štefana je bilo od leta 1000. do 1867. kronanih 51 vladarjev, med kterimi jih je bilo 15 iz rodú sedanje cesarske rodovine.

Maribor 16. junija. Tukajšnja čitalnica napravi 7. julija izhod v Jarenino. S tem se tedaj izhod, ki je v tukajšnjem „Slov. Gospodarju“ na danes teden napovedan, preklicuje in se zarad neprevidenih zaprek prestavlja. Odbor.

Iz Novomesta 16. junija. — Včeraj zvečer nas je zapustil bivši predsednik tukajšnje c. kr. okrožne sodnije vitez Scheuchenstuel ter se podal v svojo novo službo v Gradec. Kakor se je videlo, je težkega srca slovó jemal od meščanov, ki so mu voščili srečno pot. Gospod predsednik je na vso moč delal, da bi národna ideja ne plamtela tukaj preveč, bojé se, da bi Avstrija škode ne trpela. Ker pa vemo, da narodne ideje pri nas nikjer ne segajo čez pošteno ravnopravnost, do ktere imamo v ustavni državi postavne pravice, zato more gosp. Scheuchenstuel prav mirno živeti v Gradcu, da, če tudi njega tukaj ne bo, Avstrija ne bo propala.

Iz Ljubljane. *(Volitev župana in podžupana).* V sredo je bila volitev vpričo vseh 30 odbornikov; predsedoval je starešina dr. Orel; dvorana je bila polna poslušalcev. Pred volitvijo ponavlja odbornik Horak že ob posvetovanji letošnjega mestnega preliminara po dr. Orlu stavljeni predlog, naj se prihodnjemu županu županovina poviša za 300 gold., da se tako nekoliko poravná s sedanjo plačo magistratnih svetovalcev in druzih cesarskih in necesarskih uradnikov, pa se mu tudi polajšajo stroški, ker župana zmiraj cukajo ubogi pa tudi neubogi ljudje. Odbornika dr. pl. Kaltenegger in Dežman odbijata predlog Horakov, češ, da ne stoji na dnevnem redu in da je treba, da ga prevdari finančni odsek. Odbornik Horak na to razglasí svoj predlog za nujni predlog. Dr. Bleiweis in dr. Toman zagovarjata predlog, ker je v poslednjih letih zmiraj navada bila, da se je pred volitvijo županu odločevala županovina, in to je tudi pravo, kajti sedaj še ne vemo, kdo bode župan, tedaj se nikomur očitati ne more, da je za povišanje ali proti povišanju glasoval iz osébnega ozira. Na ugovor odbornika Dežmana, da je treba varčno gospodariti z mestnim premoženjem, odgovorí Horak, da stranka, h kteri se on spoznava, zmiraj varčno ravná in ne stavi po 8000 gold. drazih spominkov, ktere staviti je dolžnost vsega cesarstva, a ne Ljubljane same. Ker je bila stvar na vsako stran dosti pretehtana, stavi odbornik V. C. Zupan predlog, naj bode konec besedí (debate) in se glasuje o povišanji županovine, da z doštetimi 300 gold. na leto in dan iznaša za prihodnja 3 leta po 2000 gold. Glasovanje se tedaj po imenu začne, in pri tem se prav očitno kaže „dvalizem“ mestnega odbora. Proti povišanju so glasovali odborniki: Bürger, Dežman, dr. Kaltenegger, Mahr, Malič, dr. Pfefferer, dr. Recher, Stedry, Trpin, dr. Zupan, dr. Zupančič, V. Zevnik, — tedaj 12 glasov; za povišanje pa odborniki: Auer, Blaznik, dr. Bleiweis, dr. Costa, Debevec, Frölih, Horak, dr. Orel, Pakič, Rösman, Rost, Šventner, Šovan, dr. Schöppl, dr. Toman, dr. Valenta, Vrhovec, V. C. Zupan, tedaj 18 glasov.

Potem se volitev župana začne po listkih. Dr. E. Costa je dobil 16 glasov (svojega je dal dr. Bleiweisu), Vincenci Zevnik pa 12 (svojega je dal Dežmanu). Ko zbora predsednik imenuje 16. glas za dr. Costo, zadonijo živio- in slava-klici po dvorani, ki so razodevali zadovoljnost velike večine mestjanov ljubljanskih. — Novoizvoljeni župan dr. Costa zdaj poprime besedo in pravi, da s polnim zaupanjem v blagovoljno podporo mestnega odbora prevzame častno službo; zahvalivši se odbornikom, ki so danes za-nj glasovali, poklada onim, ki niso za-nj bili, na srce, da tudi oni mu ne morejo nasprotniki biti, ako priznavajo tista tri načela, ktera njega vodijo, in ta so: zvestoba Cesarju, zvestoba narodu in skrb za blagor mestni. „Dobro-klici“ odbornikov, ki so za-nj glasovali, pa tudi zbranih poslušalcev pritrdijo resnico pomenljivih županovih besedí, ki so kratko pa tehtno izrekle, da le ta, ki se drží teh pravíl, je pravi zastopnik glavnega mesta, a nihče drug! — Potem je na vrsto prišla volitev podžupana, al ta ni se mogel izvoliti, ker odbornik Zevnik po trikratni volitvi ni mogel dobiti postavne čezpolovičnice (16) glasov. Namesti volitve je bil tedaj le po večini glasov za podžupana imenovan. Dr. Orel je kakor Zevnik dobil dvakrat po 14 glasov; gosp. Zevnik se je odpovedal podžupanstvu. Treba bo tedaj nove volitve. — Po občinski postavi mora Njih Veličanstvo cesar potrditi volitev župana. Kakor tista stranka, ki se, kakor „Tagespošta“ in „Telegraf“ kažeta, imenuje „nemška inteligencija“, in kteri je namen, da „reagira proti feudalno-klerikalni“ stranki (tako se titulirajo narodni domačini!) je na pretrganje in s prav grdimi sredstvi delala na to, da dr. Costa pri volitvi župana „pade s svojo duhovno asistencijo“ (glej „Tagesp.“ od 23. maja), tako zdaj, ko jej je ta nakana spodletela in je dr. Costa z ravno toliko večino za župana voljen kakor pred 3 leti, dela na to po časnikih graških in dunajskih, da bi ne bil potrjen!! Dr. Costa pač ničesa druzega nima proti sebi, kakor hudobne jezike, ki laží brusijo in denunciacije kujejo; za-se pa ima neutrudljivo in koristno delavnost na blagor mestu skozi 3 leta, — zaupanje neizmerne večine mestjanov, — priznanje sl. knezoškofijskega ordinarijata*) in poslavljenje Cesarjevo s častnim Franc Jožefovim redom. Ako bi nesramne denunciacije obveljale mimo tacih dokumentov, potem pa z Bogom zaupanje v vlado!

— Deželni in mestni odbor sta sl. nadvojvodu Albrehtu poslala milovalni pismi zarad smrti njegove hčerke, nadvojvodinje Matilde, kterej se je pred 2 tednoma po nesreči oblačilo na životu vnelo, da je vsa opečena grozno smrt storila.

— Nova volitev deželnega poslanca za mesta in trge: Postojno, Vrhniko in Lož je razpisana. Vas Hrib ne bo več volila z Vrhniko.

— V seji odbora za železnico ljubljansko-belaško 14. dne t. m. je bil predlog dr. Tomana enoglasno sprejet, po kterem naj se za trasiranje te železnice še potrebnih 7000 gld. v deželi nabere in potem delo brez daljnega odlašanja prične.

— Radostni beremo po časnikih hrvaških in v dopisih privatnih, da so predragi nam gostje iz mnozih krajev trojedine kraljevine bili jako zadovoljni v Ljubljani in Postojni.

— Še zmiraj so naši slovenski poslanci pod mečem ostre kritike zarad glasovanja o adresi državnega zbora. „Novice“ so v poslednjem listu svojo rekle in, kakor se čedalje bolj prepričujemo, so v soglasji z vsemi previdnimi rodoljubi pravo zadele. Ker nikomur ne odrekujemo pravice, da sodi po svoje, pa nasproti mislimo, da tudi naši poslanci, kterih prevdarjenost in rodoljubnost ste popolnoma skušeni, morejo zahtevati od vsacega poštenjaka to, da jih kar na vrat na nos ne obsodi, jim sebičnih namenov ne pod-

*) Ker je, kakor je to navada županov vseh večih mest, tudi dr. Costa razposlal „Sporočilo“ o 3letnem svojem županovanji višim oblastnijam, mestom itd. je med drugim prejel tudi od sl. škofijskega ordinarijata lepo pismo, v kterem milostljivi knezoškof na posebno hvalo županu radostni priznavajo prav umno in skrbno gospodarstvo o mestnih zadevah.

tikuje, za izdajalce ne križa itd. *) Solidarnost Slovencev s Poljaki in Tirolci utegne (ker jih je vseh skupaj toliko, da dvalisti o prenaredbah ustave ne morejo ničesa s postavnima dvema tretjinama sklepati) pozneje v važnih praktičnih vprašanjih mnogo več koristiti, kakor bi bilo koristilo to, da v adresi, ki druzega ni, kakor jalova formalnost, bi bili Slovenci, ločivši se od njih, zatajili to vzajemnost. Kdor tedaj sodi o taki važni zadevi, v kteri gré za poštenje naših prvakov, naj saj sodi še le potem, ko je pretehtal vse. Pa če tudi po takem pretehtanji vendar-le sodba izpade poslancem nemila, zahteva saj olikanost, da v javnih spisih brzdamo togoto notranjo. Poglejmo poljske časnike; saj tudi oni vsi in po vse niso zadovoljni z glasovanjem svojih poslancev; al kako spodobno in politično zrelo pretresajo to dogodbo! „Zukunft“ pa, ki je „Novicam“, ko so z mirno besedo v poslednjem listu preiskovale glasovanje, očitala strast, napotujemo le na dopis iz Ljubljane v njenem 133. listu, in jo vprašamo: „ali dr. Toman, ki trnovo pot poslanstva že hodi toliko let in temu poklicu v pravem pomenu besede žrtuje duševne moči in premoženje, zasluži tako strasten napad?! Ako vsak sme tako napadati na zlati vagi domoljubja skušene in vendar tudi ne „neumne“ poslance naše, tedaj jim ne ostaja druzega nego velikodušno trpeti in okoliščinam prepustiti, da jih opravičijo.

Ko je ta spis že v tisku bil, došlo nam je sledeče:

Razjasnilo.

Mnogi časniki in njih dopisniki napadajo gospoda dr. Tomana, kakor da bi bil on vzrok in početnik, da so slovenski poslanci v državnem zboru 5. t. m. za adreso glasovali. Ne da bi jaz hotel g. dr. Tomana zagovarjati, ker po mojem prepričanji nikakoršnega zagovora ne potrebuje, ampak samo za resnice voljo očitno povem, da predlog, za adreso glasovati, ni prišel od njega, ampak da je bilo tako sklenjeno po večini slovenskih poslancev, in da se je on še le po dolgem odbijanju sklepu večine udal. A zakaj da je večina tak sklep storila, za to damo ob svojem času odgovor tistim, ki so nas poslali na Dunaj. Luka Svetec.

— Današnji „Oglasnik“ vabi na naročilo časnika „Volkswirth“, kterega z doklado „Assekuranz“ na Dunaji izdaja dr. Klun. Ta časnik, kteri prinaša vse, kar je denarnim možem, velikim trgovcem, obrtnikom in sploh velikim posestnikom, vedeti treba, da umno in koristno barantajo, že 10 let izhaja in je zdaj prvi in najbolji narodno-gospodarski list v nemškem jeziku, vrh tega pa je tudi najcenejši, ker mu je za celo leto po pošti cena le 6 gld. Priporočamo ga tedaj živo vsem, ki se posebno pečajo z večimi špekulacijami.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

V pondeljek, 17. t. m., je bila zopet prva seja v zbornici poslancev državnega zbora. Začelo se je danes posvetovanje o tem, kako bi se izdelovale obširne postave v državnem zboru. S tem hočejo ta dobri cilj in konec doseči, da bi to delo hitreje od rok šlo, kakor po sedanjem opravilnem redu. — V tej seji je poslanec dr. Mühlfeld zboru na novo predložil svoj načrt nove verske postave (čuditi se je, da liberalni mož ni že počil, ker je tako dolgo v sebi tiščal to novo pogačo). Vojaško ministerstvo je zboru v pretres izročilo osnovo nove rekrutne postave, ki je toliko nevoljo izbudila pri nas; minister Beust pa je zboru podal osnovo o premembi postave za državni zástop, o premembi §. 13., postavo o odgovornosti ministerski in o poslancih, ki se pošiljajo v zbor, da z ogerskimi poslanci obravnavajo vsemu cesarstvu skupne zadeve. Na posled poroča Beust, da je cesar vsa na 11 milijonov cenjena dela, po kterih se je dunajsko mesto imelo prestrojiti v trdnjavo, ustavil tako dolgo, dokler skupni zbor tega ni vzel v svojo obravnavo. — Kakor „Gaz. Nar.“ piše, zahtevajo poljski poslanci po oktoberski diplomi prav zdatno avtonomijo za vse dežele, in da zapustijo državni zbor brž, ako bi vlada ali zbor hotela, da se poslanci v državni zbor volijo neposredno (to je, ne iz deželnih zborov) ali da bi poslanci v centralno delegacijo se volili iz večine drž. zbora. — Na Reki razsajajo Magjaroni tako, da Hrvati niso življenja varni; pritožbam pravičnim odgovarja komisar Czeh s tem, da je povsod taka o prestopu iz absolutizma v ustavno življenje!

*) Nekteri so gosp. Svetca že celó za Magjarona razglasili, češ, da je v Pešt šel, čeravno se je takrat v Feslau-u poleg Dunaja kopal.

Popravek. Na str. 196. v dopisu „Iz Haloz“ 7. junija je opuščen v 5. redku po besedi v Ptuju stavek glaseči se: kjer je učil in pastirjeval in pri Mali nedelji.

Vabílo k naročilu na „Novice“

za drugo polovico tega leta.

Častite naročnike, ki so naročeni le do konca tega meseca, ali pa nove naročnike prosimo, naj se oglasijo kmalu, da brž prve liste prihodnjega meseca poredoma dobivajo. „Novice“ veljajo

za pol leta po pošti . . 2 gold. 20 kr., — za četrt leta 1 gold. 15 kr.;
„ „ „ v tiskarnici 1 „ 80 „ — „ „ „ — „ 90 „

za pošiljanje na dom v Ljubljani se plača 18 kr., za prenarejanje napisa med letom 10 kr.

Naročnina naj se založniku (J. Blazniku na bregu hiš. št. 190) pošilja franko, to je, poštnine prosta.

Kdor ima „Novice“, dobiva poduka v mnogovrstnih rečéh, brez kterega človek dandanes biti ne more, — tudi kratkočasnega berila ne pogreša v njih, — zraven tega pa tudi vse izvé, kar se pri nas domá na Slovenskem in sicer po vesoljnem svetu imenitnega godí. Vse to ostane tudi vprihodnje zvesto vodílo našemu listu. Časi, v kterih živimo, so zeló važni in prihajajo vsaki dan važnejši; zato nam je beríla treba. Kar je „Novicam“ o tem na škodo, da ne izhajajo vsaki dan, jim je od druge strani na korist, da to, kar prinesejo vsaki teden, je temeljito in dobro pretehtano. In poleg tega jim je cena zeló nizka.

Odgovorni vrednik: **Janez Murnik**. — Natiskar in založnik: **Jožef Blaznik** v Ljubljani.